

Výzkumníky trápí daňová nejistota

Lidové noviny | 11.6.2015 | Rubrika: Ekonomika speciál | Strana: 14 | Autor: MARTIN RYCHLÍK | Téma: Univerzita Karlova

Až 35 procentům dotázaných českých firem vadí „daňová nejistota“ v posuzování dotací na výzkum a vývoj nebo daňových odpočtů kontrolními orgány. Vyplývá to z analýzy společnosti Deloitte Česká republika.

PRAHA Téměř čtvrtině výzkumně orientovaných společností ztěžují život nejasné prováděcí instrukce. A asi šestnáct procent dotázaných firem si není jisto tím, zda jejich činnost splňuje podmínky a definici „výzkumu a vývoje“.

To jsou hlavní problémy, na něž narážejí podnikatelé, kteří se ucházejí o podporu svého inovativního podnikání. „Firmy v České republice dobře znají využitelné nástroje, ale jsou si vědomy rizik obhájit získanou veřejnou podporu,“ řekl LN Luděk Hanáček, partner společnosti Deloitte, jenž se specializuje na dotace a daňové úlevy ve výzkumu. V několika případech bude Nejvyšší správní soud rozhodovat, zda firmy měly na odpočty nárok, či ne.

Podle údajů Českého statistického úřadu šlo předloni v Česku celkově do vědy a výzkumu 77,9 miliardy korun, což je 1,91 procenta HDP. Asi 38 miliard korun přiteklo z firemních zdrojů (často zahraničních), přes 39 miliard z různých veřejných zdrojů. Když se podíváme, jak se vložené peníze využívají, zjistíme, že 42,1 miliardy spotřebuje právě podnikatelský sektor na výzkum, vývoj a inovace, dalších 21,2 miliardy vysokoškolská věda a 14,2 miliardy jde do „vládního“ výzkumu - do Akademie věd, resortních ústavů či dalších grantů.

Z domácích veřejných zdrojů získaly podniky přímo asi 4,4 miliardy, ale s úsporou na dani jde za rok 2013 celkem o 6,7 miliardy korun. „Pro úplnost dodejme, že kromě domácích existují i veřejné zdroje ze zahraničí, zejména strukturální fondy EU, ze kterých do firem přiteklo 1,9 miliardy, takže úplně celkem financovaly veřejné zdroje 21,5 procenta firemních výdajů na výzkum a vývoj,“ uvedl na svém blogu Martin Srholec z CERGE-EI.

Stát se snaží inovativní firmy v začátcích povzbudit: a pomáhá jim v tom velkou škálou bonusů, jež se mají zemi vrátit v podobě patentů, licencí, nápadů či kvalifikovaných lidí. Česko k tomu používá jak přímou podporu (dotace), tak i nepřímé daňové pobídky. Agentura ČTK nedávno spočítala, že za deset let, kdy je možné z daní odepisovat náklady na vědu a výzkum, firmy odepsaly přes 12 miliard korun. Jen v roce 2013 to bylo 2,3 miliardy.

Za posledních osm let se počet firem uplatňujících daňový odpočet zdvojnásobil - v roce 2007 jich bylo 574, v roce 2011 už 867 a předloni 1127 (z čehož bylo 324 zahraničních). Experti však odhadují, že firem, jež by na to měly nárok, je skoro 3000. Akademikům se tak vstřícná státní podpora dlouhodobě nelíbí. Dříve bylo možné uplatnit jen výdaje na vlastní výzkum ve firmě, díky novému znění zákona se dají odečíst i náklady za služby pořízené od škol a výzkumných organizací. Uspořit se dá 19procentní daň; z milionu tedy 190 tisíc korun.

Od dotací k odpočtům A zájem o odpočty roste. Je to pro stát výhodnější, nežli jsou přímé dotace. „Poskytování nepřímé daňové podpory je pro stát levnější. Nejsou k tomu potřeba nové implementační agentury, stačí jen vhodně nastavit systém kontrol, které provádějí finanční úřady. Nevidím důvod, proč by se měl stát obávat daňových odpočtů na výzkum a vývoj - nejsou to žádné megalomanské sumy, které podniky v ČR uplatňují,“ dodává Hanáček.

Průzkum zjišťoval, jak podniky ve střední Evropě plánují investovat do vědy a výzkumu. Kromě Česka se společnost ptala v deseti dalších zemích a vycházela z odpovědí přibližně 400 firem, šla napříč sektory - nejvíce byl zastoupen strojírenský a IT průmysl.

Výsledky jsou povzbuzující. V Česku chce 45 procent dotázaných společností investovat do výzkumu více peněz než v minulém roce, asi 36 procent z nich počítá se stejným obnosem jako loni. Je ovšem pozoruhodné, že firmy v Chorvatsku, Bulharsku, Polsku či Rumunsku počítají s přidáním prostředků na vědu a výzkum ještě v daleko výraznější míře: přidat peníze do výzkumu chce přibližně 65 procent „Poláků“ a přibližně 50 procent „Slováků“.

Proč ale samy podniky neinvestují do výzkumu tolik jako Finsko nebo Korea?

„Důvodů je řada. Je to asi dáno strukturou firem. Mnoho firem v ČR je pouze výrobním závodem - výzkum a vývoj se odehrávají v mateřských společnostech ve vlastní režii či spolupráci s veřejným výzkumným sektorem. Dále je poměrně dosti nízká -v porovnání s ostatními vyspělými zeměmi - spolupráce firemní sféry s veřejným výzkumným sektorem - tj. firemní sféra zatím nevyužívá kapacit veřejného výzkumného sektoru tak, jak se očekávalo. To je samozřejmě částečně dáno i rozdílným nastavením a očekáváními,“ říká Aleš Vlček, ředitel think tanku TERI, který se zabývá vzdělávací a výzkumnou politikou.

Hledání porozumění Pro vědce jsou hlavní metou skvělé objevy a prestižní publikace, nikoliv zlepšení nějaké technologie. Podle Vlčka se některé firmy jednou „spálily“ a pak opětovně nalezení důvěry k akademikům chvíli trvá. „Je třeba říci, že i v ČR najdeme firmy (vlastněné jak českými, tak zahraničními subjekty), které do výzkumu investují nezanedbatelné částky -ať už formou podpory vlastních výzkumných kapacit, nebo nákupem od veřejného výzkumného sektoru: univerzit či ústavů Akademie věd,“ doplňuje Vlček, jenž přednáší externě na Univerzitě Karlově.

Otázka zvýšení investic tak není jen otázkou zvýšení dotací či nepřímé podpory, ale jde o širší problematiku, která souvisí s právním prostředím, přístupem státní správy k firmám, vzdělávací politikou českého státu - a to třeba i ve formě ekonomické a vědecké diplomacie.

„Firmám, které poptávají špičkový výzkum, není v Česku zase tolik anebo nevědí, kde jej mají hledat. A z druhé strany: výzkumné organizace zase musejí být více ochotny vyjít firmě vstříc a pracovat ve stanoveném čase na tom, co firma potřebuje. Také by se měly naučit, jak a co druhé straně nabízet. Někteří vědci to umí, a až se to výrazněji promítne do hodnocení výzkumných organizací, budou o to ještě více

usilovat,“ řekla LN Rut Bízková, předsedkyně státní Technologické agentury ČR, jež má přispívat právě k provázání obou sektorů.